

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті проведено дослідження актуальності проблеми щодо готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності. Проаналізовано значення соціальної роботи як виду професійної діяльності з метою реалізації соціальної політики у державі та ролі у цьому соціального працівника як професіонала. Обґрунтовано доцільність формування високого рівня готовності майбутнього соціального працівника до професійної діяльності в контексті професійної підготовки.

Ключеві слова: *готовність, професійна діяльність, соціальна робота, соціальний працівник.*

Постановка проблеми. Сучасний розвиток нашої держави характеризують зміни соціально-економічних умов. Відповідно ці зміни зумовлюють підвищені вимоги до здійснення висококонкурентної професіоналізації спеціалістів соціальної сфери. Діалектика суспільного та економічного становлення України спонукала до появи окремого виду діяльності – соціальна робота, а, як наслідок, окремої професії – соціальний працівник. Призначення зазначеної вище професії – це гуманізація соціокультурного середовища існування людини, надання професійної соціальної допомоги населенню, підвищення ефективності соціалізації майбутнього підростаючого покоління. Як фундаментальна умова практичного забезпечення соціальної політики у державі соціальна робота відповідає життєвим потребам кожної людини та потрібна суспільству для допомоги у вирішенні найголовніших проблем. У зв'язку з цим підвищується роль соціального працівника як професіонала і значення соціальної роботи як виду професійної діяльності.

З огляду на це назріла потреба посилення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників, що потребує формування та максимально можливого розвитку їх професійної компетентності, умінь творчо та самостійно пристосовувати здобуті знання.

Соціальна політика України характеризується наявністю державних документів, а саме: Закон України "Про соціальні послуги" (2003р. зі змінами 2012 р.), "Про соціальну роботу" (2001 р. зі змінами 2012 р.), "Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії" (2000 р. зі змінами 2012 р.), "Про схвалення Стратегії реформування системи надання соціальних послуг" (2012 р.), розпорядження кабінету Міністрів України "Про затвердження плану заходів на 2013-2016 роки щодо Стратегії реформування системи надання соціальних послуг" (2013 р.) та інші, що визначають завдання щодо розробки й впровадження на державному рівні соціальних послуг населенню.

Аналіз останніх досліджень та публікацій засвідчив, що актуальність щодо проблеми готовності особистості до різноманітних видів діяльності доведена цілою низкою досліджень у психолого-педагогічному напрямі. Питання готовності майбутніх фахівців до різної професійної діяльності розкривається у наукових працях Н. Андрієвської, Л. Григоренко, Н. Слової, С. Корнієнко, Т. Ярошенко. Науковий інтерес становлять також й зарубіжні міркування про готовність спеціалістів, зокрема праці Б. Гершунського, К. Греля, Р. Рамзей, Н. Селезньова та ін.

Питання освітньо-кваліфікаційної характеристики майбутнього соціального працівника та побудова моделі його особистості в наш час дуже активно вивчається науковцями, оскільки результативна робота установ та закладів соціального захисту не може бути можливою без висококваліфікованих працівників. Серед вагомих наукових доробків з проблеми особистісно-професійного розвитку майбутніх соціальних працівників акцентуємо увагу на праці українських (І. Зверева, А. Капська, О. Карпенко, С. Коляденко, М. Лукашевич, І. Мигович, Л. Мішик, Т. Семигіна, А. Ходорчук та ін.) та зарубіжних науковців (В. Бочарова, Л. Джонсон, М. Доел, П. Павленок, Є. Холостова, С. Хореджсі, Б. Шифор, Н. Шмельова та ін.).

Проблема формування готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності є досить складною і багатогранною. З огляду на це сучасна перебудова й оновлення системи освіти набуває актуальності. Наявність даної проблеми зумовили вибір теми цієї публікації.

Метою статті є дослідження актуальності проблеми готовності майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності.

Результати теоретичного дослідження. Одним із найважливіших завдань, що на даний час потребує першочергово вирішення, є доцільне застосування людського потенціалу, а саме: підготовка кадрів для різноманітних галузей життєдіяльності суспільства на високоякісному рівні. Значною мірою саме від їх ефективного вирішення залежить, чи матиме Україна можливість вийти зі скрутного соціально-економічного стану та приєднатися до європейської спільноти вартим партнером. Потреба у розв'язанні кола актуальних проблем життя суспільства спричинила вагомий попит на висококваліфікованих фахівців.

Загальновідомо те, що соціальний працівник є уособленням виду професійної діяльності "Соціальна робота". Все частіше виникає необхідність у кваліфікованих соціальних працівниках, які б змогли розв'язати, зумовлені суспільством, завдання. Отже, майбутньому соціальному працівникові потрібно володіти багатим та різноманітним колом професійних знань, умінь і навичок, які б він міг застосовувати щодня у своїй практичній діяльності. З метою здобуття відповідного рівня професійної віддачі необхідний високий рівень освіченості (саме у соціальній роботі) й готовності до професійної діяльності.

За підготовку спеціалістів зі сфери соціальної роботи долучилася значна кількість навчальних закладів. Однак на сьогодні відсутня достатня науково-методична база, конкретна концепція та спланована система навчання й виховання. Відповідно до цього розповсюджується феномен низькоякісного виконання своїх професійних обов'язків соціальними працівниками, що є, у свою чергу, неприпустимими для спеціалістів саме такої спеціальності як соціальна робота.

Професійна діяльність "Соціальна робота" представляє собою одну з найбільш важких і багатоаспектних видів діяльності людини у колі професій за типом "людина – людина". Відповідним чином, вимоги, що висуваються як до професійних, так і особистісних характеристик майбутнього соціального працівника, вирізняються від стандартів інших професій. Потреба володіння широким колом теоретичних й практичних знань та навичок поряд з досить жорсткими вимогами до особистості самого майбутнього соціального працівника, спричиненими характером його діяльності, є основним завданням професійної підготовки даних спеціалістів.

Об'єктом професійної уваги соціального працівника є велика кількість різних клієнтів та соціальних груп населення, що потребують допомоги. Дуже вагомим під час роботи з такою категорією клієнтів соціальної діяльності, як люди з особливими потребами, є кваліфіковане виконання своїх професійних обов'язків, комунікативні й організаторські вміння. Також не останню роль має достатньо високий рівень професійної культури, розуміння кола проблем клієнтів, засобів та методів активізації їх ресурсів. Враховуючи чутливість та вразливість даної категорії людей, соціальному працівникові потрібно володіти достатнім об'ємом знань стосовно роботи з людьми з особливими потребами й певним складом особистих якостей, чого, на нашу думку, не в змозі в повній мірі забезпечити навчальні заклади під час підготовки майбутнього фахівця.

Кожен раз все більше професія соціального працівника здобуває суспільної вагомості шляхом усвідомлення місця та ролі спеціаліста з соціальної роботи в нинішньому суспільстві. У наслідок цього розвиваються експериментальні та науково-теоретичні дослідження явища професійної готовності майбутнього соціального працівника до фахової діяльності.

Розгляд та проведення аналізу наукової літератури засвідчує, що провідні напрями досліджень більшим чином спрямовані на перевагу критеріїв професійної компетентності, психологічної готовності й придатності вчителів, психологів та соціальних педагогів. Водночас не досить достатньо звертається увага на розробку напрямів дослідження, що відповідні проблематиці, спрямованій на становлення особистості та підготовку майбутнього соціального працівника.

У наукових працях (В. Андрущенко, І. Зверевої, О. Демченко, А. Капської, О. Карпенко, І. Козубовської, І. Миговича, Л. Міщик, О. Пічкара, В. Полтавця, Г. Попович, В. Поліщук, С. Харченка, А. Рижанової, Н. Чернухи та ін.) розглядалися вагомні напрями вивчення головних сторін підготовки майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності. Дуже важливим у професійній підготовці соціальних працівників є врахування різноманітності таких функцій, як: прогностичної, аналітичної, управлінської, соціально-профілактичної, соціально-побутової, соціально-правової, соціально-реабілітаційної тощо. З метою виконання та реалізації даних професійних функцій майбутньому фахівцеві соціальної сфери необхідні як достатньо серйозна професійна освіта, так і особистісна готовність із дотримання відповідних професійно-етичних принципів та норм. З отриманням основного об'єму знань після закінчення навчального закладу майбутній соціальний працівник потребує часу для пристосування до умов професійної діяльності на конкретному робочому місці. Саме тому систему професійної підготовки існуючу на сьогодні, потрібно спрямовувати на активізацію готовності випускників до конкретної практичної діяльності.

Еталоном успішного навчання студентів та дівесті їх професійної підготовки виступає існуюча система професійної підготовки студентів з соціальної роботи у вищих навчальних закладах, яка більшим чином звертає увагу на професійну складову навчання. Тоді як молодий спеціаліст на своєму шляху в процесі трудової діяльності стикається. крім проблем професійних (рівень його знань, умінь та

навичок), ще й з проблемами соціального та психологічного напрямку. З'являється потреба досліджувати процес професійної підготовки як полівалентний процес, бо вона може проявляти себе не тільки в одній, а й в різних сферах людської діяльності. Виходячи з цього, необхідно особливу увагу приділяти формуванню готовності до майбутньої професійної діяльності у професійній підготовці соціальних працівників у вищій школі протягом всього періоду підготовки.

Вивчення тих проблем, що пов'язані з професійною готовністю майбутніх соціальних працівників, на даний час є актуальним з певного ряду причин.

По-перше, вони мають вплив на якість надання потребуючим верствам населення різноманітної соціальної допомоги, що в свою чергу вимагає особистісного підходу до кожного клієнта, загальних і профільних знань, можливості застосовувати набуті знання у своїй практичній діяльності тощо.

По-друге, відповідно до науково-технічного прогресу виникає необхідність у різних інноваційно-передових технологіях, які можуть застосовуватися інформаційними системами, соціальними організаціями і службами, що, у свою чергу, вимагає від майбутніх спеціалістів соціальної сфери освоєння достатнього обсягу умінь та навичок, інформації, які надають можливість швидше пристосуватися до певних змін, у тому числі й брати участь в інноваційних процесах.

По-третє, професійна готовність студентів до соціальної роботи має вплив на розвиток соціальної структури суспільства, що спричинює характерні властивості політичного й культурного життя нашої країни, демографічні процеси в ній.

Відповідно до вищезазначеного, готовність майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності є одним з її невід'ємних елементів, який, у свою чергу, допомагає регулювати цю діяльність, стимулюючи до успішності або ж, навпаки, до неуспішності її виконання.

Висновки. Отже, ефективність успішності професійної діяльності більшим чином залежить від того, в якій мірі індивідуально-психологічні якості спеціаліста підходять вимогам професії, як правильно особистість усвідомлює традиції, вимоги, цінності, правила та норми поведінки, що встановлені в конкретному професійному середовищі. Це дає нам підставу звернути увагу на особливості культури різноманітних професійних груп людей. Вагоме значення для нашої країни має інститут соціальної роботи, що спрямований на заохочення особистості в реалізації її можливостей в усіх сферах життєдіяльності людини й задоволенні потреб з метою успішного пристосування до вимог та умов нинішнього суспільства. З огляду на це звертається увага до професійної підготовки спеціалістів з соціальної роботи. Соціальна робота є одним із найбільш складних й багатопланових різновидів професійної діяльності у сфері "людина – людина", належить до ряду найважчих серед "професій допомоги". Періодичний вплив стресових факторів під час взаємодії з клієнтом, якому характерні різноманітні потреби і складні життєві обставини, досить високий ступінь відповідальності з приводу прийняття рішень, вимагає від нього певного ряду професійно вагомих якостей, професійної культури й достатнього рівня особистісної зрілості. Вищезазначене засвідчує актуальність дослідження умов, основних шляхів та засобів формування професійної культури майбутніх соціальних працівників під час їх високоякісної особистісної і професійної готовності у вищому навчальному закладі.

Подальші дослідження вбачаємо у вивченні формування готовності майбутніх соціальних працівників до соціальної реабілітації.

Використані джерела

1. Гусак В. М. Шляхи формування професійної культури майбутніх соціальних працівників в умовах університету [Електронний ресурс] / В. М. Гусак // Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія"]. Сер. : Педагогіка. – 2010. – Т. 136, Вип. 123. – С. 69-73. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchduped_2010_136_123_14.pdf
2. Камаєва В. В. Філософсько-методологічні основи соціальної роботи / В. В. Камаєва // Філософський альманах. – К.: Центр духовної культури, – 2007. – № 60. – С. 1 – 4.
3. Приходько А. Ф. Формування професійної готовності майбутніх соціальних працівників до надання клієнтам соціально-економічних послуг: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.05 "Соціальна педагогіка" / А. Ф. Приходько. – Київ, 2013. – 22 с.
4. Різник В. В. Теоретичні засади формування готовності студентів економічних спеціальностей до професійної діяльності у вищій школі / В. В. Різник // Вісник Черкаського університету. – Серія : Педагогічні науки. – Черкаси, 2008. – Вип. 136. – С. 136– 141.
5. Тюптя Л. Т. Соціальна робота: теорія і практика: [навч. посіб.]. – 2-ге вид., перероб. і доп. / Л. Т. Тюптя, І. Б. Іванова. – К.: Знання, 2008. – 574 с.

Yegorova K.

**SIGNIFICANCE OF THE PROBLEM
OF FUTURE SOCIAL WORKERS' READINESS FORMING
TO PROFESSIONAL ACTIVITIES**

The article deals with the research of significance of the problem of future social workers' readiness forming to professional activities. The article analyzes of social work as a kind of professional activities in order to implement social policy in the state and the role of a social worker as a professional in it are proved. It grounds the suitability of formation high-leveled readiness of a future social worker to professional work, in the context of professional preparation.

The article deals with the problem of future social workers' readiness to the professional activity. Future social workers' readiness is one of the essential elements, which helps to regulate their activity and stimulate to success.

According to the research work the author of the article summed up some results. Thus, the effectiveness of professional activity depends on the individual and psychological features of a specialist, his understanding of tradition, demands, values, rules and norms of behavior in specific professional environment. An institute of social work is very important in our country nowadays. It aims to encourage a person in realizing his opportunities in all spheres of human life and meeting the needs to adapt successfully to the requirements and conditions of the society. So the attention is paid to the social workers' professional training. The author notes that social work is one of the most complex and multifaceted kinds of professions in the field of "a man – a man", is one of the most difficult one among the "professions of help". Periodic influence of stress during the interaction with the client with his various needs and challenging life circumstances, a fairly high degree of responsibility on the decision-making require a definite number of professionally significant qualities, professional culture and a sufficient level of personal maturity. So the conditions, the main ways and means of the professional culture forming of the future social workers during their high-quality personal and professional training in higher educational establishment are very important.

Government documents and scientific papers analysis of Ukrainian and foreign researchers on the given subject are used in our scientific work.

Key words: *readiness, professional activities, social work, social worker.*

Стаття надійшла до редакції 17.10.2014